

Kraj Vysočina

Katastrální výměra: 6 796 ha

Počet obyvatel: 574 833

Adresa URL: www.kr-vysocina.cz

Kraj Vysočina

Název kraje Vysočina je odvozen od názvu Českomoravské vrchoviny, vyvýšené zvlněné krajiny mezi oběma historickými zeměmi České republiky – Moravou a Čechami. Českomoravská vrchovina dosahuje nadmořské výšky přes 800 m ve dvou výrazných masivech, Žďárských vrších na severu a Jihlavských vrších na jihozápadě. Území kraje je pramennou oblastí významných českých a moravských řek, např. Doubravy, Sázavy, Želivky, Nežárky, Moravské Dyje, Jihlavy, Oslavy a Svatky. Hlavní evropské rozvodí táhnoucí se podél bývalé zemské hranice dělí kraj na dvě téměř stejné části. Kraj je umístěn v dopravním i populačním středu země. Na východě sousedí s krajem Jihomoravským, na západě má společnou hranici s krajem Jihočeským a Středočeským a na severovýchodě s krajem Pardubickým. Ekonomika Vysočiny se i díky dobré poloze uprostřed republiky a dopravní dostupnosti úspěšně rozvíjí. Vysočina patří mezi chladnější části země s průměrnou

stepi, rozčleněné táhlými kopci, údolími a množstvím lesů a hájků. Masivy kulturního lesa pokrývají především nejvyšší část kraje. Každý potok je přehrazen řadou rybníků, které plní funkce od hospodářských přes rekreační až po krajinnotvorné. Nedostatek velkých ložisek rud Vysočinu ochránil před devastací důlní činností.

Vývoj kraje byl výrazně ovlivněn přírodními podmínkami. Středověká kolonizace, podobně i industrializace ve druhé polovině 19. století, nastala později než v českých a moravských nížinách. Vysočina se tak vždy řadila mezi chudší kraje země, na druhé straně ji to uchránilo před znečištěním životního prostředí a vznikem velkých území devastovaných průmyslovým rozvojem. Snad proto dnes patří mezi ty části země, které se rozvíjejí nejrychleji. Vzhledem k přírodním i dopravním podmínkám zde vznikly především podniky, které neznečišťují životní prostředí a nové investice jsou budovány již s ohledem na přísné normy. Jako největší znečišťovatel ovzduší se tak jednoznačně projevuje dálnice, kontaminace půdy je v porovnání s ostatními kraji zanedbatelná. Lze říci, že tento kraj je zdravým ostrovem mezi třemi aglomeracemi – pražskou, brněnskou a vídeňskou. I díky tomu se jako první z krajů stal členem organizace zdravých měst a regionů a nese titul Zdravý kraj Vysočina.

Historie zanechala na Vysočině množství památek, z nichž tři, historické jádro města a zámek v Telči, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře – unikátní dílo české barokní gotiky, a také židovské ghetto a bazilika sv. Prokopa v Třebíči jsou zařazeny mezi světové kulturní dědictví UNESCO. Stopy dějin doplňují dílo člověka v krajině a dotvářejí její krásu.

Přírodní ráz Jihlavska a jeho jižněji položené svébytné podoblasti, Telčska, je dán základními rysy Českomoravské vrchoviny, nejrozsáhlejšího horopisného celku u nás, z něhož prostupuje územím jedna z jeho nejvýraznějších částí – Jihlavské vrchy. Jde o útvar geologicky velmi starý, bez dramatických terénních rozdílů, zbudovaný převážně z hlubinných vyvřelin a krystalických břidlic. Z výše položené jen mírně zvlněné krajiny se zdvihá k výškám 700 – 800 m několik výraznějších vrchů.

Bohatství kraje představuje proslulá kvalitní žula z některých oblastí, např. z okolí Mrákotína, z něhož pochází i monolit na Pražském hradě. Zvětváním v některých vrcholových partiích vznikla balvanitá pole, tzv. kamenná moře. Ze známých vrchů, pokrytých rozsáhlými lesy, jmenujme alespoň Čerínek u Dolní Cerekve, Špičák u Třeště a zejména Javořici na jihozápadě území, která je s výškou přes 836 m také nejvyšším bodem celé Českomoravské vrchoviny. Tyto lesnaté komplexy v sobě ukrývají cenná chráněná území, která nás okouzlí a poskytnou mnohé vědomosti.

Vraťme se však k památkám a kulturně-historické tváři kraje, který jako hraniční území mezi Čechami a Moravou nebýval výrazněji národnostně zakotven, ale uchoval si jistou svébytnost místních tradic, ukrývající se dodnes v etnografickém názvu Horácko. V Jihlavě a okolí se také uchoval až do doby první republiky tzv. německý jazykový ostrov, a v řadě míst, např. v Brtnici, Polné, Třešti či Batelově, bývaly židovské čtvrti se svérázným koloritem, z nichž se dochovaly některé zajímavé architektonické objekty dodnes.

Na Havlíčkovsku začneme největším městem této oblasti – Havlíčkovým Brodem. V tomto městě z 12. století můžeme spatřit a obdivovat klášter, kostely, historické náměstí a městský park. V městečku Přibyslavi tvoří dominantu kostel, jehož návrší skýtá nádherný rozhled do kraje. V západní části oblasti se můžeme vydat po stopách humoristy, satirika a spisovatele Jaroslava Haška. V místě jeho posledního odpočinku lze navštívit dominantu celého kraje Lipnický hrad, který byl založen již roku 1310. Jaroslav Hašek zde čerpal náměty pro svůj nejznámější román *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Postavy vystupující v jeho románu jsou skutečnými osobami žijícími tehdy na Lipnici a v blízkém okolí. Můžeme navštívit domek, ve kterém je zřízeno jeho muzeum a kde tento román psal. Pro milovníky historie budou jistě zajímavé podlipnické kostelíky. V zatopených lomech v okolí se lze koupat v průzračné vodě.

Pelhřimovsko, kraj vklíněný mezi Moravu, jižní, střední a východní Čechy, nás vítá oblými liniemi svých údolí a vrchů. Reliéf krajiny je spíše mírný než dramatický, přesto se tato oblast nachází nedaleko „střechy Evropy“, evropského rozvodí, procházejícího svou linií po vyvýšeninách od Opatova přes Křemešník až po vrch Lísek u Počátek. Pelhřimov nepatří k městům, která siluetu svých věží a bran vystavují pyšně na obdiv. Historické jádro se ukrývá v údolí říčky Bělé, v místech, kde se podle dávné pověsti objevil poutník, který dal městu jméno a jehož postava dosud tajuplně vystupuje z otevřené brány v městském znaku. Pelhřimovsko patřilo dlouho k turisticky opomíjeným oblastem. Dnes nám však může nabídnout v létě vodní plochy rybníků a přehradních nádrží, v zimě sjezdovky a běžecké tratě v okolí Křemešníka.

Třebíčsko se rozkládá v jihozápadním cípu Moravy. Jeho severní část tvoří malebná pahorkatá krajina výběžku Českomoravské vrchoviny, bohatá na lesy a rybníky. Jižní část oblasti se otvírá do slunečních jihomoravských rovin, které jsou protkány mělkými údolími řek Oslavy, Rokytné a Jihlavy, blízko nichž se nachází pozůstatky středověkých hradů a které jsou ideálním místem pro romantické toulky přírodou a třeba i nocování pod širou oblohou.

V oblasti Třebíčska je vyhlášeno šest přírodních rezervací, dvanáct přírodních památek a dva přírodní parky. Největší z nich představuje přírodní park Třebíčsko, mezi další významné patří například přírodní rezervace Dukovanský mlýn, přírodní památka Jalovec, přírodní park Rokytná, přírodní památka Klučovský kopec, přírodní památka Syenitové skály a další.

Žďárské vrchy, jedna z ekologicky nejzachovalejších oblastí České republiky, se nazývá jejím zeleným srdcem. Přibližně 60 % krajiny je zalesněno, a to byl jeden z důvodů, proč na velké části oblasti byla 25.

5. 1970 zřízena CHKO. Krajina je protkána stovkami kilometrů turistických tras vhodných i pro výlety na kole. Žďárské vrchy nabízí také ideální podmínky pro zimní turistiku. Tato oblast se nachází ve východní části Českomoravské vrchoviny mezi městy Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě a Bystřice nad Pernštejnem. V krajině se harmonicky snoubí půvabná příroda spolu se sídlištními útvary. Jedním z typických krajinných prvků jsou roztroušené skalní útvary na hřebenech Žďárských vrchů, z nichž většina je chráněna jako přírodní památka. Mezi nejznámější vrchy patří Devět skal, Čtyři palice nebo Čertův kámen. Vyskytují se zde také vzácné a chráněné druhy rostlin. Z fragmentárně zachovaných přírodních porostů jedlobučin je neznámější národní přírodní rezervace Žákova hora, kde můžeme najít pramen řeky Svratky.

Vysočina nabízí skvělou kombinaci jak pro vyznavače aktivního odpočinku, tak pro milovníky historie. Jako jediný náš kraj se může pochlubit třemi proslulými místy zapsanými do seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Pýcha Vysočiny jsou i velkolepé zámky v Náměšti nad Oslavou a Jaroměřicích nad Rokytnou, hrady Lipnice, Kámen a Roštejn. Ať se vydáte kterýmkoliv směrem, bez střechy nad hlavou určitě nezůstanete. Najdete tu spoustu možností ubytování jak v hotelích, hostelech a penzionech, tak na rodinných statcích, chalupách, chatách i v kempech. Leckde se můžete projet na koni, zkusit rybářské štěstí nebo si vypůjčit kola či terénní koloběžky.

OKRESY

Okresní úřady na území České republiky ukončily svoji činnost 31. prosince 2002, takže od 1. ledna 2003 představují okresy pouze územní obvody policie, soudů a některých jiných státních institucí.

V kraji Vysočina jsou tyto okresy:

Vysočina
Havlíčkův Brod
Jihlava
Pelhřimov
Třebíč
Žďár nad Sázavou

SPRÁVNÍ OBVODY

Obce s rozšířenou působností představují nový typ obcí vykonávajících státní správu v přenesené působnosti. Jsou obcemi s nejširším rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. V jimi spravovaném území se nacházejí i obce s pověřeným obecním úřadem.

V kraji Vysočina jsou tyto správní obvody obcí s rozšířenou působností:

Bystřice nad Pernštejnem
Havlíčkův Brod
Humpolec
Chotěboř
Jihlava
Moravské Budějovice
Náměšť nad Oslavou
Nové Město na Moravě

Pacov
Pelhřimov
Světlá nad Sázavou
Telč
Třebíč
Velké Meziříčí
Žďár nad Sázavou

